

ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА

ПРО ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ГЕОГРАФІЯ» У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ігор Вітенко

Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти

Відповідно до планів роботи управління освіти і науки обласної державної адміністрації та Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти, на виконання наказу управління освіти і науки від 04.05.2016 № 150 «Про вивчення стану викладання географії в навчальних закладах області» з 11 по 18 травня 2016 року проведено експертне вивчення освітньо-кваліфікаційного забезпечення навчально-виховного процесу педагогічними кадрами, якості й результативності навчально-виховної роботи вчителів, умов для здійснення освітньої діяльності при викладанні географії в 53 загальноосвітніх навчальних закладах Бучацького, Збарзького, Монастириського, Підволочиського, Терехівського, Тернопільського, Шумського районів та міста Тернополя.

Матеріали вивчення показали, що вчителі географії мають належну науково-теоретичну та методичну підготовку, успішно реалізують основні складові системи природничої освіти, працюють над удосконаленням структури уроку, запроваджують інноваційні педагогічні технології, посилюють увагу до якості навчання, формують в учнів науковий та екологічний світогляд, національну свідомість, життєві й соціальні компетенції.

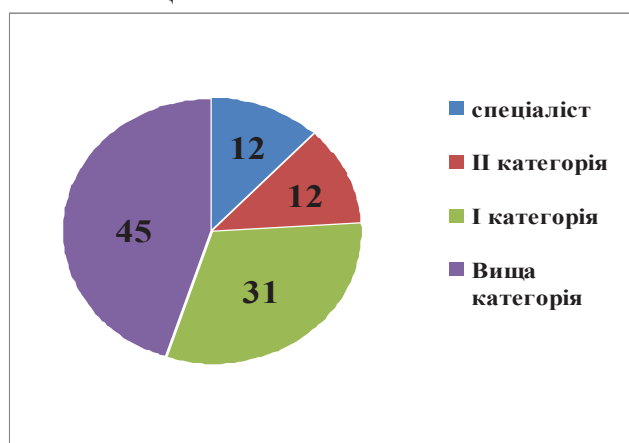

Рисунок 1

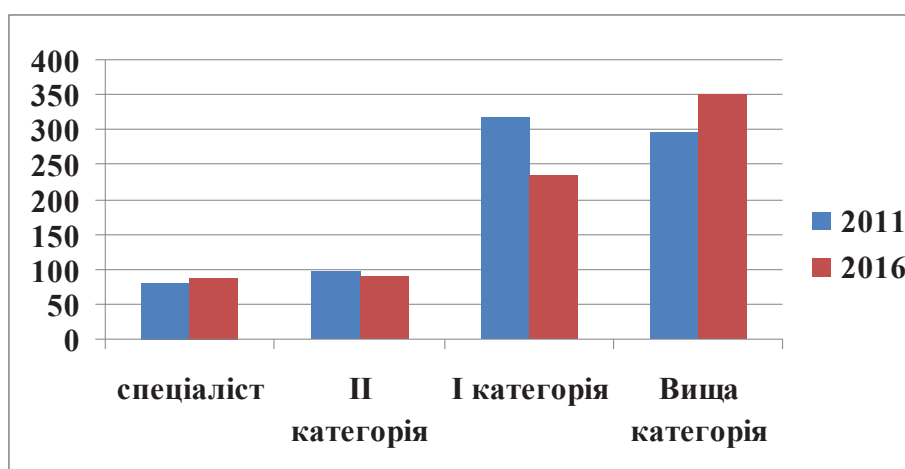

Рисунок 2

Позитивному вирішенню цих завдань сприяє ріст якісного складу вчителів географії області: станом на 01.05.2016 року з 762 педагогів усі мають вищу фахову освіту; 351 вчителю встановлено

вищу (45 відс.), 234 - першу (31 відс.), 89 - другу (12 відс.) кваліфікаційні категорії та 88 спеціалістів (12 відс.). 145 педагогам (19 відс.) присвоєно педагогічне звання «Старший вчитель», 51 (7 відс.) – «Вчитель-методист». У школах викладають географію 52 нефахівця (7 відс.) з вищою педагогічною освітою. Особовий склад вчителів географії поступово оновлюється, молоді спеціалісти складають 8 відсотків, 9 відсотків педагогів – вчителі пенсійного віку.

Викладання географії в області забезпечують досвідчені вчителі вищої та першої категорії, які становлять 76 відсотків. Кількість вчителів вищої категорії зростає, що є наслідком підвищення фахового і методичного рівнів.

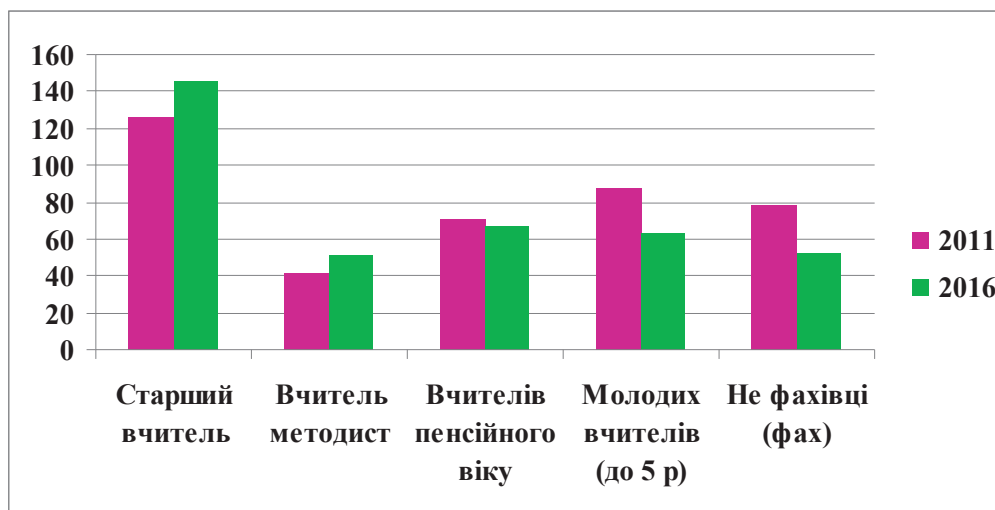

Рисунок 3

Свій фаховий і методичний рівні вчителі географії, методисти РМК підвищують шляхом самоосвіти, обміну досвідом, навчання в системі післядипломної освіти тощо. Протягом останніх п'яти років за різними формами навчання при ОКІППО підвищили кваліфікацію на курсах вчителів географії 633 (83 відс. від загального числа), інші підвищували кваліфікацію як слухачі курсів керівників шкіл, викладачів суміжних дисциплін тощо. У міжкурсовий період діють районні методичні об'єднання, постійно діючі семінари, працюють школи перспективного педагогічного досвіду та молодого вчителя географії, опорні школи, творчі та проблемні групи тощо. За змістом ці форми є досить ефективними, оскільки дають можливість відпрацьовувати зміст географічної освіти.

Фаховий ріст учителів географії забезпечують 21 методичний працівник, серед яких 20 мають вищу, 1 - першу кваліфікаційні категорії, 4 - звання «Вчитель-методист» і «Старший вчитель». В арсеналі їхньої діяльності – індивідуальні (наставництво, стажування, консультації), колективні та групові постійно діючі і періодичні форми роботи, спрямовані на ріст фахової майстерності та готовності педагогів до впровадження інноваційних освітніх технологій і методик. Методисти забезпечують науково-методичну, інформаційно-навчальну, експертну діяльність, організують вивчення і поширення перспективного педагогічного досвіду кращих вчителів, залучають педагогів до обміну досвідом через участь у професійних конкурсах, оглядах, підготовку публікацій у фахових періодичних виданнях. Постійному зростанню методологічного, фахового й методичного потенціалу учителів географії цілеспрямовано сприяють методисти Вітрук О.М. (Тернопільський КМЦНОІМ), Панько Г.В. (Збараський РМК), Німко Н.М. (Тернопільський РМК), Мрига Р.Г. (Шумський РМК), Жилавий М.В. (Монастирський РМК), Нечай Л.П. (Теребовлянський РМК), Козачук Л.М. (Підволочиський район), Кафтан М.П. (Бучацький РМК).

Сталість кадрового складу, значний досвід і творчий потенціал забезпечують авторитет і сприяють тісній співпраці методистів і вчителів. Працюють районні та міжшкільні методичні об'єднання, творчі групи, школи молодого вчителя і перспективного педагогічного досвіду, запроваджуються аукціони педагогічних ідей, конкурси «Творчий вчитель – обдарований учень» та ін. На основі перегляду матеріалів міжшкільних, районних методичних структур з'ясовано, що до роботи в них залучені всі вчителі географії області, поряд із традиційними формами методичної роботи практикуються «круглі столи», педагогічний консиліум, дискусії, психолого-педагогічні семінари, конференції, фестивалі, творчі звіти, тренінги, проводяться презентації і обговорення новинок літератури тощо за участю науковців, працівників органів управління освітою, адміністрацій загальноосвітніх навчальних закладів. Такі заходи – це свідчення творчого підходу керівників

методичних структур до складання річних планів роботи. Активну участь у методичній роботі беруть учителі, що мають ґрунтовну науково-теоретичну підготовку, добре володіють методикою викладання географії, забезпечують на належному рівні засвоєння учнями матеріалу програм.

Для поширення кращого досвіду, адаптації новопризначених педагогічних працівників до роботи відкрито школи молодого вчителя (м. Тернопіль – керівник Ромасишин О.П., методист Вітрук О.М.; Тернопільський район – Яценко Д.С., методист Німко Н.М.; Шумський район – керівник методист РМК Мрига Р.Г.). Значна увага приділяється вивченню і впровадженню перспективного педагогічного досвіду викладання предмета, працюють школи перспективного педагогічного досвіду (Збараський район - керівник Житко М.С.; Підволочиський район - керівник Грицук С.В.), школи педагогічної майстерності (Тернопільський район – керівник методист РМК Німко Н.М.; Монастирський район – керівник Крегель О.О.; Тербовлянський район - керівник Кривокульська М.В.). Творчі й проблемні групи спрямовують зусилля на розробку методичних рекомендацій, посібників, опрацювання найактуальніших питань методики викладання предмета (м. Тернопіль – керівник Климюк І.Б.; Шумський район – керівник Скорська Р.Р., Підволочиський район - керівник Кучарська С.П.).

Широкого розповсюдження набувають форми методичної роботи, спрямовані на виявлення та поширення педагогічного досвіду. Важливим інструментом у роботі вчителів у сучасних умовах є блоги, які створили учителі географії та постійно поповнюють матеріалами з власного досвіду роботи, використання матеріалів сайту LearningApps.org (методист Тернопільського РМК Німко Н.М., методист ТКМЦНОІМ Вітрук О.М.).

Із метою виявлення та підтримки творчих учителів, підвищення їх професійної майстерності, популяризації передового педагогічного досвіду проводяться всеукраїнські конкурси фахової майстерності «Учитель року», «Геліантус-учитель», «Колосок», педагоги беруть активну участь в «Панорамі творчих уроків».

Залучення педагогів до різноманітних форм методичної роботи допомагає долати труднощі, які зустрічаються в роботі, спонукає до самоосвіти, дає можливість вивчати і брати на озброєння кращий досвід колег. Усі форми методичної роботи спрямовані на забезпечення професійної компетентності, упровадження нового Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти.

У районних, міських методичних кабінетах та ТКМЦНОІМ наявна картотека і матеріали передового педагогічного досвіду кращих учителів. Узагальнені матеріали поповнюються новими доробками вчителів.

Відвідані уроки, співбесіди з вчителями та учнями, вивчення шкільної документації засвідчили, що вчителі володіють теорією і методикою викладання географії, керуються у своїй роботі методичними рекомендаціями Міністерства освіти і науки України, дотримуються вимог чинного Державного стандарту і вміло реалізують їх у своїй практичній діяльності. В основному зміст програмового матеріалу з географії засвоюється.

Уроки учителів Сампари О.В. (Тернопільська Українська гімназія ім. І.Франка), Вітяк Л.В. (Тернопільська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №19), Кривокульської М.В. (Тербовлянська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №2), Грицуха С. Ф. (Підволочиська гімназія ім. І. Франка), Лисої Г.В. (Коропецька загальноосвітня школа І-ІІІ ст. Монастирського району), Безух О.Я. (Биковецький НВК «Загальноосвітній навчальний заклад І-ІІ ступенів-дошкільний навчальний заклад» Шумського району), Заболотної Н.Д. (Скалатська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. Підволочиського району), Попик Н. Б. (Андрушівський навчально-виховний комплекс Шумського району) характеризуються високим науковим рівнем викладу навчального матеріалу. Учителі виявляють високий рівень професійної майстерності. Вони вміло активізують дитячу творчість, прищеплюють учням інтерес до вивчення географії. Впродовж усього уроку чітко прослідковується проблемний виклад матеріалу; вдало використовуються методи самостійного здобуття знань (інформаційні та презентаційні повідомлення). Оптимальне поєднання форм, методів, прийомів та засобів навчальної роботи вчителя та учнів на уроці сприяють формуванню в учнів умінь і навичок використання набутих знань у практичній діяльності.

Високою ефективністю відзначаються уроки Бай О. Б. (Тернопільська Українська гімназія ім. І. Франка), Марцинишина В.А. (Стрийська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. Збараського району), Ткачук Г.С. (Боложівська ЗОШ І-ІІ ст. Шумського району), Личук Н. М. (Тернопільська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. №22), Ковальської Л.Л. (Шумський навчально-виховний комплекс «загальноосвітній навчальний заклад І-ІІІ ступенів-гімназія»), Довбуша Р.В. (Іванчанська загальноосвітня школа І-ІІ ст. Збараського району), Польчія В.М. (НВК «Великобірківська ЗОШ І-ІІІ ст.-гімназія ім. С. Балея» Тернопільського району), Добеньки Т. П. (Староскалатська загальноосвітня школа І-ІІІ ст.

Підволочиського району), Дідич О.Й. (Тернопільська загальноосвітня школа I-III ст. №13), які уміло реалізують на уроках принципи науковості та доступності викладання навчального матеріалу, враховують індивідуальні особливості учнів, використовують методи ігрової, проектної діяльності. Це привчає учнів до відповідальності, прищеплює їм прийоми та навички саморозвитку.

Учителі Скорська Р.Р. (Васьковецька загальноосвітня школа I-II ст. Шумського району), Польова Г.П. (Збаразька загальноосвітня школа I-III ст. №1), Бабій Н.Г. (Комунальний заклад Настасівська ЗОШ I-III ст. Тернопільського району), Левчук М.М. (Вищелуб'янська загальноосвітня школа I-II ст. Збаразького району), Крегель О.О. (Монастирська загальноосвітня школа I-III ступенів), Стеренчук Г.П. (Теребовлянська ЗОШ I-III ст. №3), Царик Л. В. (Тернопільський НВК «ЗНЗ I-III ст.- економічний ліцей №9 ім. І. Блажкевич», приділяють значну увагу науковому змісту уроку, урізноманітненню його форм і методів навчання, використовуючи сучасні інноваційні технології. Оптимально поєднують прийоми та засоби навчальної діяльності вчителя та учнів (робота в групах, мозковий штурм та ін.), розвивають логічне мислення, активізують пізнавальний інтерес до вивчення географії.

Комплексне використання засобів навчання та різноманітних дидактичних матеріалів, нових освітніх технологій дають змогу об'єктивно оцінювати досягнення учнів, виявляти їх здібності. Відвідані уроки, усні опитування, результати письмових робіт, вивчення шкільної документації свідчать, що зміст програмового матеріалу з географії в основному засвоюється. Перевірка навчальних досягнень школярів здійснювалася на основі таких критеріїв: понятійного (знання фундаментальних географічних понять); теоретичного (знання основних географічних закономірностей і проблем); фактичного (знання фактичного матеріалу); практичного (знання, уміння і навички практичного характеру). Запропоновані письмові контрольні завдання для перевірки навчальних досягнень учнів відповідали чинним шкільним програмам на рівні обов'язкових результатів навчання. Результати контрольних робіт (за даними вчителів), за I семестр та останню тематичну узагальнені у таблицях (табл. 1, табл. 2, табл.3).

У цілому високий рівень навчальних досягнень продемонстрували 29 відсотків учнів, достатній – 50, середній – 19; якість знань склала 78, успішність – 96 відсотків, показник якості навченості – 67 відсотків.

Таблиця 1

Район (місто)	Експертна контрольна робота							
	К-ть учнів	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Успішність	Якість	Показники якості навч.
Бучацький	70	4	20	34	11	93	64	58
Збаразький	44	1	12	19	12	98	70	65
Монастирський	48	0	6	21	13	83	71	60
Підволочиський	22	0	1	14	7	100	95	74
Теребовлянський	38	0	9	23	5	97	74	60
Тернопільський	52	3	17	26	6	94	62	56
Шумський	39	0	5	22	12	100	87	71
М.Тернопіль	103	0	2	48	53	100	98	82
Всього:	416	8	72	207	119			
%		2	19	50	29	96	78	67

Таблиця 2

Район (місто)	I семестр							
	К-ть учнів	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Успішність	Якість	Показники якості навч.
Бучацький	563	27	117	256	161	95	74	66
Збаразький	733	23	169	366	174	97	74	64
Монастирський	422	4	91	208	119	99	77	68
Підволочиський	456	6	95	214	141	99	78	69
Теребовлянський	814	7	234	393	180	99	70	63
Тернопільський	461	15	164	223	59	97	61	57
Шумський	338	4	89	166	79	99	72	64
М.Тернопіль	2640	79	684	1307	579	97	71	63
Всього:	6427	165	1643	3133	1492			
%		3	25	49	23	98	72	64

У розрізі шкіл області найвищі результати показали учні 10 класу Тернопільської ЗОШ І-ІІІ ст. №22 (вчитель Личук Н.М.), Тернопільської Української гімназії ім. І.Франка (вчитель Бай О.Б.), Тернопільської ЗОШ І-ІІІ ст. №13 (вчитель Дідич О.Й.), Коропецької ЗОШ І-ІІІ ст. Монастирського району (вчитель Лиса Г.В.), де успішність та якість знань становить 100 відсотків, а показник якості навченості (ПЯН) склав 86, 85, 80 та 78 відсотків відповідно; учні 8 класу Тернопільської Української гімназії ім. І.Франка (вчитель Сампара О.В.), НВК «Великобіроківська ЗОШ І-ІІІ ст.-гімназія ім. Степана Балея» Тернопільського району (вчитель Польчій В.М.), де успішність та якість знань становить 100 відсотків, а показник якості навченості склав 84 та 69 відсотків відповідно; учні 7 класу Биковецького НВК «ЗНЗ І-ІІ ст. – ДНЗ» Шумського району (вчитель Безух О.Я.), де успішність становить 100 відсотків, якість знань – 83 відсотків, показник якості навченості – 74 відсотків.

Таблиця 3

Район (місто)	Остання тематична							Якість	Показники якості навч.
	К-ть учнів	Початковий	Середній	Достатній	Високий	Успішність			
Бучацький	563	20	126	241	175	96	74	67	
Збаразький	733	22	176	327	209	97	73	66	
Монастирський	422	3	110	188	121	99	73	67	
Підволочиський	456	5	95	221	135	99	78	68	
Теребовлянський	814	17	261	375	158	98	65	61	
Тернопільський	461	31	172	192	66	93	56	56	
Шумський	338	5	90	167	76	99	72	64	
М.Тернопіль	2640	71	622	1310	628	97	74	65	
Всього:	6427	174	1652	3021	1568				
%		3	26	47	24	97	71	64	

Учні 7-10 класів перелічених навчальних закладів виявили глибоке розуміння програмового навчального матеріалу, вміння самостійно встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, виявляти закономірності, аналізувати, узагальнювати, робити висновки, аргументуючи їх.

У навчальних закладах області організована різноманітна позакласна робота з предмета: традиційними є тижні, декади географії (ЗНЗ Збаразького, Підволочиського, Шумського районів та м. Тернополя), працюють факультативи (Теребовлянський, Тернопільський, Шумський райони), гуртки (Монастирський, Теребовлянський, Шумський райони), учні залучені до участі у туристсько-краєзнавчій роботі в рамках Всеукраїнського руху учнівської молоді «Моя земля – земля моїх батьків» (Збаразький, Теребовлянський, Тернопільський, Шумський райони), обласному еколого-краєзнавчому проєкті «Твій рідний край» (Збаразький, Теребовлянський, Шумський райони) та занять в обласному відділенні МАН (Збаразький, Підволочиський, Теребовлянський, Тернопільський, Шумський райони та м. Тернопіль).

Високоякісну географічну освіту школярів перелічені вчителі забезпечують за рахунок того, що на високому науковому і методичному рівні проводять уроки, використовують нові технології та інноваційні методи, забезпечують диференційоване, особистісно орієнтоване, комунікативне, проблемне навчання, постійно використовують наявну навчально-матеріальну базу, систематично проводять відповідну роботу з обдарованими дітьми тощо.

Вивчення стану викладання географії показало, що оформлення сторінок класних журналів відповідає вимогам Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11 класів.

Одним із найважливіших напрямів роботи вчителів-географів залишається робота з обдарованими дітьми. Головна мета цієї діяльності - впровадження ефективних методичних засобів та технологій пошуку, навчання, виховання й самовдосконалення обдарованих дітей.

У більшості загальноосвітніх навчальних закладів області наявні банки даних обдарованих школярів. Щорічно у школах проводиться I етап Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових дисциплін, учні-переможці яких є активними учасниками і переможцями II, III, та IV етапів. Переможцями III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії за п'ять останніх років (2012 – 2016 р.р.) були 197 учнів 8-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Найвищий рейтинг показують команди Кременецького (24 дипломи), м. Тернополя (23 дипломи), Гусятинського (13 дипломів), Бережанського, Козівського (по 12 дипломів), Бережанського, Гусятинського (по 11 дипломів), Лановецького, Підволочиського (по 10 дипломів), Борщівського (9 дипломів), Бучацького, Зборівського, Підгаєцького, Тернопільського, Шумського (по 8 дипломів) районів. Деяко нижчий

рівень результативності виступів команд м. Чорткова, Заліщицького, Монастириського, Чортківського районів (Таблиця 4).

Таблиця 4

Район (місто)	Кількість дипломів	Диплом I ступеня	Диплом II ступеня	Диплом III ступеня	Якість дипломів
Кременецький	24	5	10	9	44
Тернопіль	23	5	5	13	38
Теребовлянський	19	2	5	12	28
Бережанський	12	3	2	7	20
Козівський	12	3	1	8	19
Гусятинський	13	2	1	10	18
Лановецький	10		5	5	15
Борщівський	9		5	4	14
Збаразький	11		2	9	13
Шумський	8		3	5	11
Підволочиський	10		1	9	11
Бучацький	8		2	6	10
Зборівський	8		2	6	10
Підгаєцький	8		2	6	10
Тернопільський	8			8	8
Чортківський	5		2	3	7
Монастириський	4		1	3	5
Заліщицький	4			4	4
Чортків	1			1	1
	197				

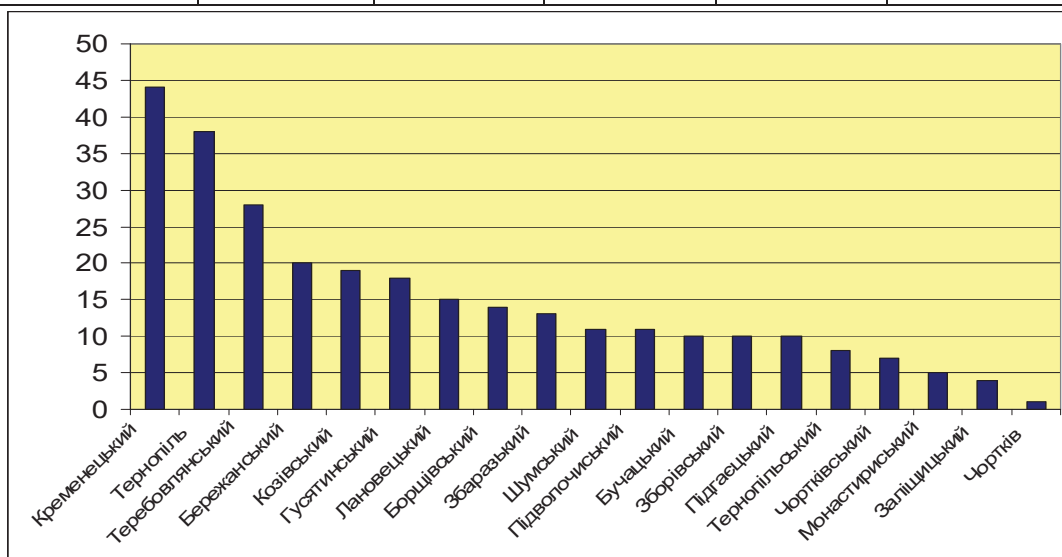

Рисунок 4

Особливу увагу до роботи з цією категорією учнів виявляють вчителі Козачук О.О. (Кременецький ліцей імені Уласа Самчука), Кривокульська М.В. (Теребовлянська ЗОШ І-ІІІ ст. № 2), Кулик В.В. (Бережанська ЗОШ І-ІІІ ст. №1), Якимович Л.С. (Кременецькі ЗОШ І-ІІІ ст. №5), Слотюк В.М. (Тернопільська спеціалізована школа І-ІІІ ст. № 3 з поглибленим вивченням іноземних мов), Шкільна Я.В. (Козівська гімназія ім. В. Герети), Богоніс І.М. (НВК «ЗОШ І-ІІІ ст. №1-гімназія» м. Хоростків Гусятинського району), Шпак Я.Т. (Кудринська ЗОШ І-ІІІ ст. Борщівського району), Швець Є.С. (Тернопільська спеціалізована школа І-ІІІ ст. № 29 з поглибленим вивченням іноземних мов) (Таблиця 5).

Таблиця 5

Район	Назва школи	Прізвище, ім'я та по батькові вчителя	Кількість дипломів	Якіс. дипл
-------	-------------	---------------------------------------	--------------------	------------

			I ст.	II ст.	омів
Кременецький	Кременецький лицей імені Уласа Самчука	Козачук Оксана Олексіївна	4	5	22
Теребовлянський	Теребовлянська ЗОШ I-III ст. №2	Кривокульська Мирослава Василівна	2	5	16
Бережанський	Бережанська ЗОШ I-III ст. №1	Кулик Віталій Васильвич	3	2	13
Кременецький	Кременецька ЗОШ I-III ст. №5	Якимович Людмила Сергіївна	1	5	13
м.Тернопіль	ТСШ №3	Слотюк Валентина Миколаївна	4		12
Козівський	Козівська гімназія ім. В. Герети	Шкільна Ярослава Володимирівна	3		9
Гусятинський	НВК «ЗОШ I-III ст. №1-гімназія» м. Хоростків	Богоніс Ірина Михайлівна	2		6
Борщівський	Кудринська ЗОШ I-III ст.	Шпак Ярослава Теофілівна		3	6
Лановецький	НВК "Лановецька ЗОШ I-III ст. №1 - лицей"	Шуманська Інна Олексіївна		3	6
Тернопіль	ТУГ ім. І. Франка	Бай Оксана Богданівна		2	4
Тернопіль	ТСШ №29	Швець Євдокія Сергіївна		2	4
Лановецький	НВК "Лановецька ЗОШ I-III ст. №2 - гімназія"	Кноль Мирослава Андріївна		2	4
Зборівський	СЗОШ I-III ст. смт. Залізці	Макар Григорій Євстафійович		2	4
м. Тернопіль	ТСШ №3	Бердей Олена Віталіївна	1		3
Підволочиський	Скориківська ЗОШ I-III ст.	Яроцький Ярослав Орестович		1	2
Шумський	Шумська ЗОШ I-III ст. №1	Баран Марія Максимівна		1	2
Козівський	Козівська ЗОШ I-III ст. №2	Гайдукевич Леся Василівна		1	2
Бучацький	Новоставська ЗОШ I-II ст.	Галунка Тетяна Степанівна		1	2
Бучацький	Бучацький Колегіум ім. св. Йосафата	Демянчук Роман Петрович		1	2
Борщівський	Мушкатівська ЗОШ I-II ст.	Дмитренко Оксана Володимирівна		1	2
Борщівський	Більче-Золотецька ЗОШ I-III ст.	Козак Лілія Іллівна		1	2
Гусятинський	НВК «ЗОШ I-III ст. №1-гімназія» м.Копичинці	Лаврушко Марія Йосипівна		1	2
Збарзький	Вищелуб'янська ЗОШ I-II ст.	Левчук Мирослава Михайлівна		1	2
Монастирський	Коропецька ЗОШ I-III ст.	Ліса Галина Василівна		1	2
Збарзький	Старовишнівецька ЗОШ I-III ст.	Лісна Неля Василівна		1	2
Шумський	Шумський НВК	Поліщук Світлана Юліанівна		1	2
Шумський	Андрушівський НВК	Попик Надія Борисівна		1	2
м. Чортків	Чортківська ЗОШ I-III ст. №2	Фаріон Оксана Мирославівна		1	2

Чортківський	Чортківська гімназія ім. М. Шашкевича	Присунько Любов Олексіївна		1	2
м Тернопіль	ТУГ ім. І. Франка	Сампара Оксана Володимирівна		1	2
Підгаєцький	Підгаєцька гімназія імені Маркіяна Паславського	Старка Віра Богданівна		1	2
Підгаєцький	Підгаєцька ЗОШ І-ІІІ ст.	Тарас Галина Петрівна		1	2

Протягом останніх п'яти років суттєво покращилися результати участі учнів області у IV етапі Всеукраїнської учнівської олімпіади з географії : **2012 рік:** 6 учасників – три дипломи (II і два III ступеня), **2013 рік:** 4 учасники – три дипломи III ступеня, **2014 рік:** 4 учасники – чотири дипломи (II і три III ступеня), **2015 рік:** 6 учасників – чотири дипломи (II і три III ступеня), **2016 рік:** 5 учасників – чотири дипломи III ступеня. (Додаток 2).

У 2012 році випускник Теревовлянської ЗОШ І-ІІІ ст. № 2 Брошак Назар брав участь у складі збірної команди України у Всесвітній географічній олімпіаді (м. Олаварія, Аргентина), а в серпні 2016 році у Японії (м. Осака) візьме участь учень Тернопільської спеціалізованої школи І-ІІІ ст. №29 з поглибленим вивченням іноземних мов Білобровко Олександр.

Значна увага звертається на поповнення та збереження сучасної навчально-матеріальної бази та навчально-методичного забезпечення для вивчення географії – модернізовано понад 60 наявних навчальних кабінетів. Більшість кабінетів паспортизовані й оформлені згідно з вимогами Положення про навчальний кабінет географії: навчально-методичні експозиції, карти, атласи, глобуси, таблиці, науково-методична та довідкова література, краєзнавчі та дидактичні матеріали.

Серед кращих в області – кабінети географії Тернопільської Української гімназії ім. І. Франка (зав. кабінетом Сампара О.В. та Бай О.Б.), Тернопільської спеціалізованої школи І-ІІІ ст. №3 з поглибленим вивченням іноземних мов (зав. кабінетом Слотюк В.М.), Тернопільської спеціалізованої школи І-ІІІ ст. № 29 з поглибленим вивченням іноземних мов (зав. кабінетом Швець Є.С.), Тернопільської ЗОШ І-ІІІ ст. №24 (зав. кабінетом Макаровська Г.І.), НВК «Великобірківська ЗОШ І-ІІІ ст.-гімназія ім. Степана Балея» Тернопільського району (зав. кабінетом Польчій В.М.), Золотниківської ЗОШ І-ІІІ ст. Теревовлянського району (зав. кабінетом Бойко В.С.), Ковалівської ЗОШ І-ІІІ ст. Монастириського району (зав. кабінетом Слюсарчин С.В.), Вищелубянської ЗОШ І-ІІ ст. Збарзького району (зав. кабінетом Левчук М.М.), Шумської ЗОШ І-ІІІ ст. №1 (зав. кабінетом Атаманчук О.В.). Тут розроблені сучасні навчально-методичні експозиції, цілеспрямовано формуються зібрання географічних та краєзнавчих видань, фахової періодики, підручників та посібників, метеорологічних та фенологічних спостережень.

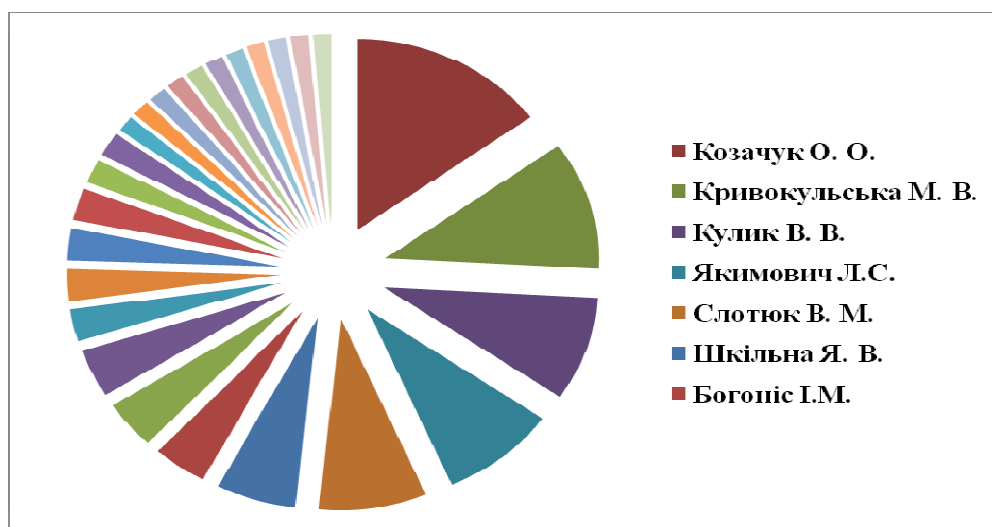

Рисунок 5

Відділи освіти, методичні кабінети, керівники майже усіх вищезгаданих навчальних закладів приділяють значну увагу контролю за виконанням навчальних планів і програм, станом викладання та рівнем навчальних досягнень учнів з географії. Відповідно до перспективного плану вивчення

навчальних предметів зазначене питання вивчається раз на п'ять років. Протягом останніх 5 років це питання розглядалося на засіданнях колегій (рад) відділів освіти, педагогічних рад навчальних закладів, прийняті відповідні рішення, видані накази.

Поряд з цим мають місце й ряд суттєвих недоліків. Аналіз відвіданих уроків, зрізів знань і практичних навиків школярів показав, що учні сьомих класів поверхово знають географічну номенклатуру, не навчилися характеризувати об'єкти за типовим географічним планом, їм важко застосувати теоретичні знання до пояснення конкретних явищ, процесів, встановити причинно-наслідкові зв'язки. У 8-9 класах в учнів недостатньо сформовані знання фізико-географічного та економіко-географічного районування України, основні географічні поняття: геоекологічна ситуація, циклон і антициклон, льодовикові форми рельєфу, міжнародний поділ праці, економічний район. Учні 10 класів не вміють характеризувати природно-ресурсний потенціал країн та регіонів, допускають помилки в аналізі структури експорту та імпорту країн різних регіонів світу.

Потребує подальшого удосконалення система роботи з обдарованими дітьми у м. Чорткові, Заліщицькому, Монастирському та Чортківському районах.

Тільки у лютому 2016 року учні 7-их класів отримали підручники в кількості 45 відсотків до потреби. Недостатньо забезпечені підручниками для профільного вивчення географії десятикласники, а для учнів 11-х класів такі підручники взагалі не надходили.

Навчально-матеріальна база кабінетів географії у багатьох випадках не відповідає сучасним вимогам, застаріла, не сприяє якісному засвоєнню програмового матеріалу. Гостро стоїть проблема забезпечення метеорологічними приладами (гігрометр, барометр, психрометр), глобусами, компасами, колекціями гірських порід та мінералів, настінними географічними картами з різних курсів географії.

Адміністрації загальноосвітніх навчальних закладів не вживають конкретних заходів для виконання вимог Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів, яке затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 20.07.2004 р. № 601. Зокрема, в багатьох школах у кабінетах географії відсутні експозиції змінного характеру (виставка кращих робіт учнів, матеріали до теми наступних уроків, результати дослідницької роботи тощо), не створені тематичні картотеки дидактичних та навчально-методичних матеріалів, навчально-наочних посібників, навчального обладнання.

У ряді шкіл області (Ліщанецька ЗОШ I-II ст. Буцацького району, Черняхівська ЗОШ I-III ст. Збарзького району) відсутні метеорологічні пости. Як наслідок, учні не мають можливостей для практичного застосування здобутих географічних знань та користуватися джерелами географічної інформації.

У більшості шкіл області не виділяються години із варіативної складової навчальних планів для організації факультативних занять, гурткової роботи.

На низькому рівні залишається інформаційно-методичне забезпечення вчителів. Через відсутність коштів бібліотеки загальноосвітніх навчальних закладів не поповнюються науково-методичною, енциклопедичною, інформаційно-довідковою та фаховою літературою. Періодичні фахові видання передплачують вчителі особисто, а не за рахунок шкільних коштів.

ФОРМУВАННЯ ЗНАННЄВОГО КОМПОНЕНТУ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Ольга Варакута

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, кафедра географії та методики її навчання, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса 2а.

ovarakuta@ukr.net

У статті розкрито сутність та зміст окремих видів народної творчості. На конкретних прикладах у вигляді фрагментів уроків з курсу «Географія. Загальна географія. 6 клас» показано технологію застосування легенд, казок, загадок, прислів'їв, приказок, прикмет та ін. у формуванні знаннєвого компоненту змісту географічної освіти шестикласників.

Ключові слова: *словесна народна творчість, фрагмент уроку, легенда, казка, загадка, прислів'я, прикмета.*